

Dippold Pál

Választási aprómunka

A Népszabadság eredményértékelései 1990 áprilisában

A szerző a Magyar Hírlap lapszerkesztője, a RETÖRKI külsős munkatársa.

A Népszabadság az átmenet idején

A rendszerváltozás korszakának, akár honnan is nézzük, meghatározó napilapja volt a *Népszabadság*. A Magyar Szocialista Munkáspárt központi lapja a *Szabad Nép* folytatásaként jelent meg először 1956. november 2-án. 1989 és 1994 között szocialista napilapnak titulálta magát. A piacvezető *Népszabadságot* 1990-ben privatizálták. A központi pártlap valósággal belemene-
kült a folyamatba, mert az MSZMP-jogutód tulajdona volt, ezért az államosítás, vagy akár a vagyonszármoltatási eljárás is fenyegette. A szocialista párt 1990-ben a lapjogokat átadta az általa létrehozott Szabad Sajtó Alapítványnak, amely ezt bevitte a német Bertelsmann A. G. 40%-os részével létrehozott Népszabadság Rt.-be. Különböző pénzügyi viszonyok után végül a Bertelsmann megszerezte a többséget a cégben, amit aztán egy médiaipari fúzió miatt csak 2001-ben adott át a svájci Ringier csoportnak.

A baloldali napilap példányszáma 1994-ben közel háromezer volt. Ez jelen-

tős visszaesés az 1971-es nyolcszázhoz képest, ám igen tekintélyes a mai alig néhány tízezerhez mérve.¹ Röviden úgy értékelhetnénk, hogy a Kádár-korszak legnevesebb manipulátor propagandistái után a rendszerváltás időszakában hasonló szellemi vezérek álltak a lap élén, és publikáltak abban rendszeresen.

A lap korábbi főszerkesztői közül sokatmondó néhány nevet kiemelni: Nemes Dezső, Komócsin Zoltán, Sarlós István, Várkonyi Péter és Berecz János. Talán az egyetlen jó szándékú kivétel Eötvös Pál volt.² A meglehetősen jó tárcákat és publicisztikákat író Eötvös végül is a híres Teller-botrányba bukott bele, amikor a *Népszabadság* a magyar tudós meghamisított levelét tette közzé – néhány nappal halála után. Ez azonban igazából semmi gondot nem jelentett bizonyos körök számára, hiszen Eötvös Pált a Magyar Újságírók Szövetségének (MÚOSZ) elnökévé választották.

A *Népszabadság* minden, a lapot ért viszontagság ellenére következetesen képviselt egy folyamatosan liberális irányba forduló baloldali értékrendet. Ez a rendszerváltozás első éveiben nem így volt. Fábrián László, az *Új Magyarország* főszerkesztője nyilatkozott úgy, hogy gondolkodjanak bár a világról homlokegyenest ellenkező módon Eötvös Pállal, egyben mindig ugyanazon a véleményen vannak: a magyar nemzeti érdek mindenekelőtt. A

¹ Az írás 2016 augusztusában készült, amikor még létezett a *Népszabadság*. A lap utolsó száma 2016. október 8-án jelent meg.

² Eötvös a rendszerváltoztatás időszakában 1989-től egészen 2004-ig jegyezte főszerkesztőként a *Népszabadságot*. A jogász végzettségű főszerkesztő a *Veszprém Megyei Naplónál* kezdte pályafutását, majd a *Népszavánál*, 1971-től pedig a *Népszabadságnál* folytatta. Érdekes momentum az életében, hogy 1967–1989 között az MSZMP tagja volt, de az MSZP-be már nem lépett át.

Népszabadság tekintélye és népszerűsége rendszerváltás kori viszonylagos gazdagsága, sok-sok tapasztalt újságírója, hétközi és hétvégi mellékletei miatt alig csökkent. Egyszerre jelentek meg publicisztikák a lap vezércikkeiként, az egyre divatosabb véleményoldalakon, valamint a nagyon gazdag hétvégi mellékletekben. A baloldalhoz kötődő publicisták számára megtiszteltetés volt a *Népszabadság*-ban szerepelni. Gyakran megjelent itt Kéri László, Petschnig Mária Zita, Lengyel László, akik már az első pillanatokban felvették a „független szakértelmiségi” álarcát, de itt voltak az amúgy jó tollú belső munkatárok (Nagy N. Péter, Tamás Ervin, Friss Róbert) is. Az irodalomból is érkeztek ide rangos szerzők, kezdetben ritkán, később gyakran helyezték el itt írást Esterházy Péter, Nádas Péter, Kornis Mihály, Moldova György, Mezei András, Eördögh Szilveszter, Bolya Péter, és az irodalmi értékű publicisztikákat teremtő újságírók közül Megyesi Gusztáv és Váncsa István.

Egy nem várt eredmény értékelése

A *Népszabadság* az 1990-es parlamenti választásokat követő időszakban a magyar sajtóban szokatlan, rendkívül nagymértékű zavarodottságot reprezentált. Ha az 1990. április 9-én megjelent számtól megvizsgáljuk az ekkor már szocialista napilap írásait, fenti állításunk igazságtartalmát aligha vonhatja kétségbe bárki. Előző nap, április 8-án a választások második fordulójára nyilvánvalóvá vált, hogy a választásokat a Magyar Demokrata Fórum nyerte meg. Mit kezdjen az új helyzettel az évtizedekig uralkodó kommunista hatalom legrangosabb médiuma? A békétlenséget vetíti előre a választásokról tudósító *Népszabadság* címlapja, legfőképpen annak vezető anyagának címe: *Nem várt fölényrel győzött az MDF*. A címlap felső harmadát elfoglaló, objektívnek álcázott, számokkal teletűzdelt tudósítás feltűnően kis helyet kapott, miként a győztes párt elnökének győzelmet jelentő kézmozdulatának fényképe is.³ Menti valamennyire a

helyzetet, hogy a választások végeredménye lapzártakor még nem állt a szerkesztők rendelkezésére. A cím értelmezésére sem érdektelen néhány mondatot szólni. A cím a „nem” tagadószóval való kezdése leplezetlenül a baloldalt valamelyest váratlanul érő sorscsapásként állítja be az MDF győzelmét, pontosabban annak mértékét. Ezen nincs mit csodálkoznunk, hiszen a Magyar Demokrata Fórum az új Országgyűlésben 159 mandátumot szerzett, miközben a szocialisták 32-t. A címlapon szerepel még egy rövid távirati irodai hír, amely arról tudósít, hogy lemondott a MTV elnöksége. Ennek látszólag ugyan semmi köze a választásokhoz, de valójában jelzi a később felélénkülő médiaháború bevezető szakaszának végét. A Távirati Iroda sem állt a helyzet magaslatán, hiszen a következő mondatot tette közzé az eset kapcsán: „A kormány úgy ítélte meg, hogy az új parlamentnek, illetve kormánynak teljesen szabad kezét kell kapnia a nemzeti médiák [sic!] vezetőinek kiválasztásában.” Elég nagy zavarodottság lehetett ott, ahol sem az újságíró, sem a szerkesztő, sem a korrektor nem veszi észre az otromba nyelvtani hibát.⁴

A választások éjszakáján értelemszerűen nem lehetett pontos és messzire visszhangzó vezércikket írni. Még semmi nem biztos, a végeredmény nem hivatalos, a vezércikkíró valamiféle véleményt azért átad az olvasónak. Miklós Gábornak ennyit sikerült: *Fordul a világ*. Az impozáns közhelysor semmitmondása annak az ezen a héten egyre nagyobb méreteket öltő zavarodottságnak az előszele, amely aztán néhány nap alatt tüzes vagdalkozássá növeli a *Népszabadság* félelmeit. Ekkor, a vezércikk megírása idején vált valósággá a baloldal rémálma: a magyar nép többsége leváltotta őket. Jöhetnek itt bármiféle magyarázattal – mint Mikós Gábor írja –, „hiába öltött új arcot a baloldal”, nem voltak egységesek és erősek ahhoz, hogy a tőlük elvárható szerephez méltó helyet kapjanak. Joggal kérdezi a korabeli és a mai olvasó, hogy miféle szerep lett volna elvárható a baloldaltól. A harminckét képviselői

³ Nem várt fölényrel győzött az MDF. Lapunknak nyilatkozott Antall József, Kis János, Prepeliczay István, Nyers Rezső, Orbán Viktor. *Népszabadság*, 1990.04.09. 1.

⁴ Lemondott a tévé elnöksége. *Népszabadság*, 1990.04.09. 1.

hely nem igazságtalanságot vagy bosszút jelent a Kádár-féle évtizedek diktatúrája miatt, hanem egyfajta apró elégtételt. Az persze más kérdés, hogy a magát anti-kommunistának álcázó álliberális Szabad Demokraták Szövetsége kilencvenkét mandátumot szerzett. A szocialista lap talán éppen az SZDSZ ilyen nagymértékű bukását nem várta.

Miklós Gábor már a választások éjszakáján megfenyegeti az új Országgyűlést, és bejelenti, hogy ő (a választópolgár) sokat vár tőle. A szerző abban is biztos, hogy az új kormány mindezt – sőt a kormányprogramot is – képtelen lesz teljesíteni. A kedves olvasókat tehát óvatos várakozásra, éberségre inti. Megszabja, és meglehetősen furcsán értelmezi a szerző az újságíró szerepét az új szerkezetben. Nagy bátorság a diktatúra megszűnte után alig néhány másodperccel, az egykori központi pártlap munkatársaként leírni, hogy „az újságíró lelkiismerete soha többé nem lehet semmilyen pártnak, kormánynak, egyéb csoportnak a vagyona – remélem, ezt is garantálja a mostani választás végeredménye.” Ez a fajta pökhendi kivagyiság azóta is jellemző a balliberális, magát elitnek gondoló véleményformálókra.⁵

A szocialista napilap választás utáni száma azt mutatta meg, hogy milyen konformista, gyáva és alattomos tulajdonságokat épített bele az emberekbe, de leginkább az újságírókba az embertelen arcú szocializmus.

Ha bárkinek kétségei támadtak arra nézve, hogy mennyiben volt hajlandó őszintén alkalmazkodni a változásokhoz a *Népszabadság*, annak csak el kellett lapoznia a hetedik oldalig, ahol az első szabad parlamenti választás másnapján a kultúra rovatban *Egy tiszta ember* címmel Csala Károly Korvin Ottóról, a tanácsköztársaság belügyi népbiztossága politikai nyomozó osztályának vezetőjéről tett közzé terjedelmes írást. A dolgozat lényege a személyes és hosszú nyúl bevezetés után következik: véletlenül bukkant rá egy halálbüntetés ellen érvelő jogász

cikkében arra a mondatra – amelyet nem tud pontosan idézni –, hogy „a Horthy-rendszerben lényegében véve eltekintettek a halálbüntetés alkalmazásától”. Csalát mélységesen felháborította, hogy a jogász szerző „elképesztő könnyedséggel” hamisítja meg a tényeket, nevezetesen hogy a Horthy-rendszerben „az érvényben levő jog bírói lábbal tiprásával” kommunistákat akasztottak. A szerző egyfajta gyáva szabadkozással, kezeit mosva leszögezi: „A Horthy-rendszer és amiből lett – vagyis a fehérterror – különítményes és bírói gyilkosságait nem azon az áron ítélem el, hogy például a salgótarjáni acélgár két 1956-os nemzetőr parancsnokának legyilkolását vagy Nagy Imre kivégzését igazolhatónak látnám.” Ezután kerül elő Korvin Ottó, akit 1919 végén halálra ítélték, és ki is végeztek. A Korvin elleni vád gyilkosságra való felbujtás volt. Ez a szerző szerint jogi képtelenség, a per koncepciós, alantas politikai bosszú volt. Szerinte Korvin ellen főbenjáró vétséget nem találtak. Ennek igazolására Korvin védőügyvédjének kegyelmi kérvényéből idéz. Hogy még tovább fokozza a Korvin elleni ellenszenvet – amit a szerző rokonszenvfokozásnak szán –, magából Korvin jegyzeteiből idéz: „Teljesíteni akarván az álmokat, emberekre építettem. Mást akartam, és más az, ami történt. Túl nagy volt a hitem... Én büszke vagyok arra, hogy a diktatúrában nem egyéni és nem gonosz szándékokból vettem részt. Csak a célt néztem, és sohasem azt, mi folyik körülöttem.”

Csala Károly írásának lényegi része mégis az az „aprócska robbanószerkezet”, amely aztán évekre, évtizedekre meghatározta a magyar sajtó, sőt a magyar szellemi élet alantas jellemű képviselőinek mozgásmódját. „Azok előtt, akik a magyarságot két részre osztják: népnemzeti gerincű többségre és törpe kisebbségre, Korvin Ottó tiszta erkölcsisége nem állhat meg természetesen. Hiszen a törpe kisebbséghez tartozott ő. Púpos volt és zsidó.” Helyben vagyunk. Megkezdődött a revoluzerzés: Korvin Ottó e gondolkodásmód szerint nem egy véres terrort kiszolgáló gyilkos, hanem egy ártatlan zsidó, akit – mint a szerző sejteti – ez utóbbi miatt vé-

⁵ Miklós Gábor: Fordul a világ. *Népszabadság*, 1990.04.09. 3.

NÉPSZABADSÁG

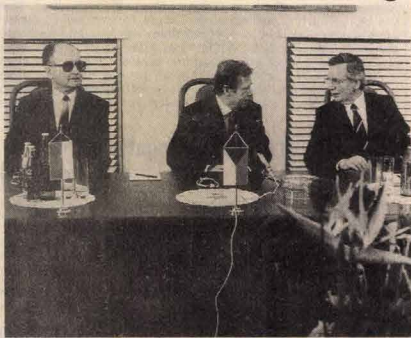
1990. április 10., kedd

SZOCIALISTA NAPILAP

XLVIII. évfolyam, 84. szám

POZSONYI TANÁCSKOZÁS

Diktatúra után kölcsonös türelmetlenség

Jaruzelski, Havel és Szűrös a tárgyalásnál.
SZABO BARNABÁS FELVÉTELE

(Tudósítók jelentik.)
Az európai intézményekhez való illeszkedésről, a regionális együttműködés sarkalatos problémáiról, továbbá a kétoldalú kapcsolatok bizonyos neurálgikus pontjairól tárgyaltak hétfőn Pozsonyban Csehszlovákia, Lengyelország és Magyarország képviselői.

KISKOALÍCIÓT SEJTETNEK A NYILATKOZATOK

A Demokrata Fórum alakít kormányt

A 386 mandátumból 164 az MDF-é, 44 az FKgP-é, 21 a KDNP-é, 92 az SZDSZ-é, 21 a Fidesz-é és 33 a Magyar Szocialista Párté

Hétfőn elkészült az egyéni választókerületekben mandátumhoz jutó képviselők listája. A nem hivatalos végeredmény szerint a Magyar Demokrata Fórum 114 képviselői helyet szerzett, s a területi listáról 40, az országos listáról pedig további 10 képviselői küldhet az Országgyűlésbe. A választások második fordulóját követően a Magyar Demokrata Fórum a szociális pártok mellett a többi párt az alábbiak szerint jut képviselői mandátumhoz: SZDSZ 92; FKgP 44; MSZP 33; Fidesz 21; KDNP 21; Agrárszövetség 1; független képviselő 6; közös jelölt 4. Előzetes listáink a 4–5. oldalon. Ahol tudunk összesítést készíteni az előzetes információk nyomán, közöljük az egyes pártok képviselőinek névsorát.

Az Országos Választási Bizottság kedd reggel folytatja a jegyzőkönyvek hitelesítését. Több mint tízezer szavazókor jegyzőkönyvét kell feldolgozniuk, aminek alapján kontrollálják majd a töredékszavazatok számítását. Ismeretes, hogy e töredékszavazatok alapján dől el végleg 90 országos listás mandátum sorsá-

várható az új kormány felállása. Torgyán József a Kisgazdapárt, Keresztes Sándor a Kereszténydemokrata Néppárt koalíciós esélyeit latolgatta. Az SZDSZ képviselői a vártnál rosszabb eredményekre ke-restek magyarázatot, miközben hangoztatták, a legerősebb ellenzéki pártként kerültek ki a választásokból. A Magyar Szocialista Párt nevében Nyers Rezső arról beszélt, hogy a parlamenti pártok politikai hangsúlyai és cselekvési irányai a következő időszakban alakulnak ki. A Fidesz vezetői mint a legfiatalabb parlamenti frakciót mutatták be ifjúsági pártjukat.

Munkatársaink interjút készítettek Csuvka Istvánnal, valamint Somogy és Szabolcs megyei pártvezetőikkel. A választásokról tudósító írásaink a 4–5. oldalakon olvashatók.

A KÉPVESELŐI HELYEK MEGOSZLÁSA

Nem hivatalos végeredmény

A parlamenti számológépes szavazóösszesítő központ hétfőn 5 óra 35 perckor nem végleges, előzetes eredményt adott ki arról, hogy a különböző pártok összesítésben hány képviselői helyet szereztek meg. Ez az előjelzés már tartalmazza mind a 386 képviselői hely megoszlását; a számológépes rendszer 2 556 881 érvényes szavazatot, 176 választókerület adatát dolgozta fel.

pártok	területi országos			mandátum-százalék	
	egyéni mandátum (1. ford.)	mandátum (várható) összesen	mandátum		
MDF	114	40	10	164	42,75
SZDSZ	35	34	23	92	23,83
FKgP	11	16	16	44	11,14
MSZP	1	14	18	33	8,55
Fidesz	1	8	12	21	5,44
KDNP	3	8	10	21	5,44
Agrárszöv.	1	0	0	1	0,26
Független	6	0	0	6	1,55
Közös jelölt	4	0	0	4	1,04

A Népszabadság 1990. április 10-i címlapja.

gezték ki. Csala még a régi MSZMP-nek is szemrehányást tesz, hogy nem tette közzé Korvinnak, a nagy, tiszta léleknek vallomások börtönnaplóját. Dicséri az új MSZMP-t, hogy hozzáférhetővé tette a „nagy művet” az egész magyar értelmiség számára. Csala Károly Korvin-apoteózisához talán fölösleges bármiféle kommentárt hozzáragasztani. E cikk mellett egyébként a Kádár-korszak egyik legvonalasabb és igen sok ember életét megkeserítő, úgynevezett Kelet-Európa szakértője, a virtigli kommunista E. Fehér Pál az orosz ellenzéki Alekszandr Szolzsenyincinről és Andrej Szaharovról tesz közzé egy publicisztikai elemekkel átszőtt ismeretterjesztő dolgozatot.⁶

A hintapolitika aprómunkája

Folytatódik a sajátos, zavarodott hintapolitizálás a másnapi, április 10-i szám vezércikkében is. Vajda Péter jegyzi az írást, címe a húsz évvel korábban világhírt szerzett amerikai film, a *Lovakat lelővik, ugye?* nem túl fantáziadús parafrázisa:

⁶ E. Fehér Pál: Szaharov jóslata. *Népszabadság*, 1990.04.09. 7.

és a hazaszeretet. Ez még fokozódik a következő bekezdésben, amely az előző napi vezető cím bántó élet alaposan leszereli: „Imponáló, sokak által nem várt többséggel győzött a Magyar Demokrata Fórum.” Következik a rendszert átalakító munka, a hatalmas feladat részletezése, amelynek egyértelmű előfeltétele a társadalmi megbékélés, sőt annak kimondása, hogy azt a mély gazdasági és társadalmi válságot, amelybe az ország került, nem az MDF és a többi új párt idézte elő, éppen ezért az új kormány joggal tarthat igényt türelmi időre. Vajda Péterből meglehetősen higgadt-sággal bújik elő a politikához értő higgadt szaktanácsadó: javaslatokat fogalmaz meg arról, hogy miként váltható át a választási program kormányprogrammá. Következik egy bekezdésnyi előrejelzés, jóslat és kombináció, hogy kikkel együtt és kik nélkül alkotnak majd kormányt. Ebbe besúrva egy jellemző, mondhatni pilátusi mondat: „A baloldal ma nem azt jelenti, mint tegnap, mivel semmi sem jelenti azt, amit tegnap.”

Vajda Péter kibontja az ezekben az időkben szükséges, a politikai gondolkodást érvekkel, okos gondolatokkal támogató mondatokat – hogy a kormány és a kormánypártok felelőssége a döntéshozatal és a cselekvés. Az MDF-nek mindezt teljesítenie kell. Az ellenzék felelőssége, hogy amit nem tart helyesnek a parlamentben, arra nemet mondjon. Egy rendkívül fontos zárójeles mondat következik, ami valóban a szerző józan gondolkodásának bizonyítéka: „Ha bizonyos években lehettek volna nemet mondók a padosorokban, talán nem lenne huszonegymilliárd dollár adósságállományunk, de a politikában, mint tudjuk, nincsen feltételes mód.”⁷

Három nappal a nagy esemény után is folytatódik az aprómunka. Hovanyecz László *Egyéni megméretés* című írása egyfajta leltár azokról a neves politikusokról, akik a százhetvenhat egyéni képviselői hely megszerzéséért vívott harcban elbuktak – igaz, listán legtöbbjük bekerült a parlamentbe. Hovanyecz László pártonként

sorolja fel azoknak a jeles régi és új politikusoknak a nevét, akik sikertelenül szerepeltek ebben az új, demokratikusnak nevezett versenyben, és néhány esetben részletes magyarázattal is megmutatja, hogy ki, miért is bukott. Egy váratlan mondat is megjelenik: „Roppant bölcsen cselekedett az MDF, amikor nem indította Antall Józsefet egyéni listán.” Hozzáteszi: bár Antall valószínűleg nyert volna, jobb az óvatosság, hiszen Csengey Dénes, Für Lajos, Csurka István is megbukott egyéniben. A legtöbb veszteséget a Szabad Demokraták Szövetsége könyvelhette el – valószínűleg ez volt inkább a *Népszabadság* nagy meghökkenésének oka. Szinte minden ismert embere elbukott. Gyengén szerepeltek a kispapok is, különösen Torgyán József, aki cseppet sem mellesleg, roppant ellenszenves stílusával több kispap társát fosztotta meg a jobb eredménytől. A Fidesz egyetlen egyéni körzetben nyert, igaz, nem akárki ellen: Szájer József alaposan megelőzte Pozsgay Imrét, aki az MSZP színeiben indult Sopronban. Orbán Viktor súlyos vereséget szenvedett egyéniben az MDF-es Zacsek Gyulától. Az írás legfontosabb része az összegzés, ami immáron a *Népszabadságban* is a sok utáni józan, megfontolt gondolkodás visszatértére utal: „Most, hogy túl vagyunk a választásokon, célszerűnek látszik, ha az egyes politikai erők az ellenfelek galádságainak számbavétele helyett – legalábbis egy időre – az önvizsgálatra fordítják energiáikat. Bizonyára sokan jutnak majd arra a következtetésre, hogy az a nép, amely ezekben a hetekben politikai méltóságot mutatott, és ezzel mindenféle ellenkező híreszteléssel szemben politikai kulturáltságról tett tanúságot, nemigen szereti a harsányságot, a politikai pöffeszkedést, blöffölést.”⁸

⁷ Vajda Péter: A plakátokat átragasztják, ugye? *Népszabadság*, 1990.04.10. 3.

⁸ Hovanyecz László: Egyéni megméretés? *Népszabadság*, 1990.04.11. 3.